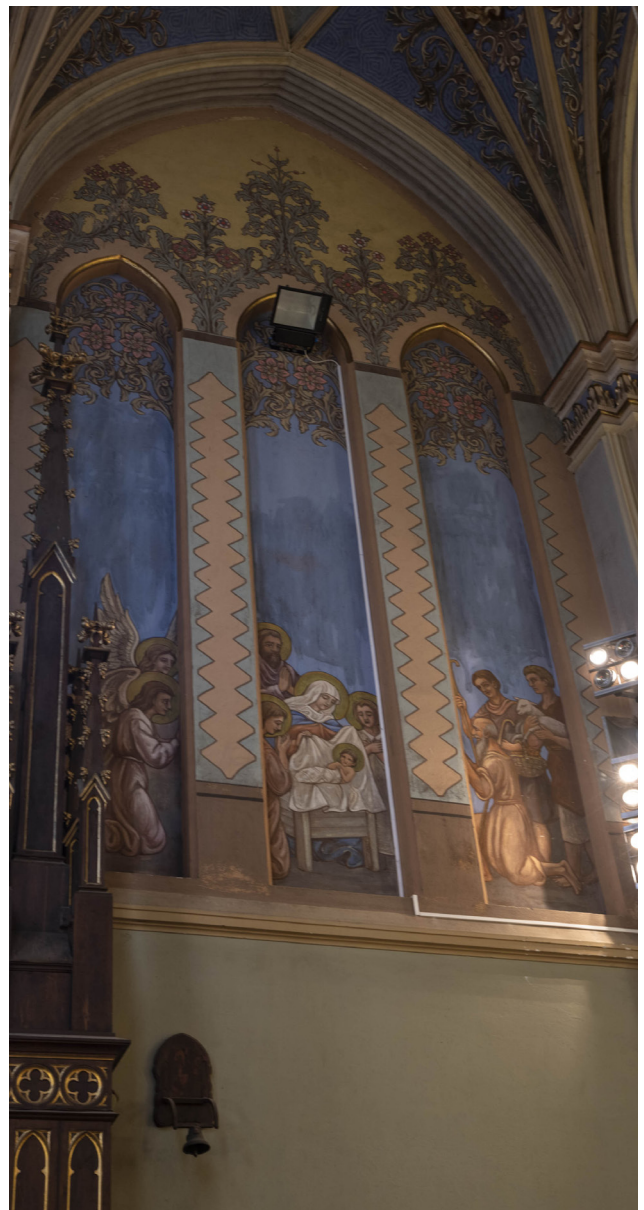

4 BADANIA NA ISTNIENIE HISTORYCZNYCH POLICHROMI, MONOCHROMI I POBIAŁ NA SKLEPIENIU I ŚCIANACH KOŚCIOŁA

4.1 POLICHROMIA PREZBITERIUM powstała najprawdopodobniej po 1908 roku.

Na sklepieniu, na niebieskim tle złote gwiazdy. Na wysklepkach części środkowej i w łuku tęczowym malowane anioły z harfami oraz tekst: "Tobie my Boże teraz śpiewamy, przed Twoją światłością nisko padamy". Na wysklepkach absydy malowani święci i błogosławieni, kolejno od lewej: Jan z Dukli, Bronisława, Kunegunda, Stanisław Kostka, Czesław, Jacek, Józefat, Jadwiga, Salomea i Ładysław. pomiędzy nimi i poniżej ornament roślinny. Na ścianie zachodniej w trójjprześłowej płycinie scena Zmartwychwstania, a po stronie wschodniej w analogicznym układzie scena Bożego Narodzenia. W pierwszym od południa prześle prezbiterium odpowiednio do dużych scen po stronie zachodniej namalowane zostały Trzy niewiasty (Trzy Marie u grobu), a po stronie wschodniej Trzej Królowie. Architektura podkreślona kolorystyką (np. jasno malowane żebra) i zdobiona ornamentami roślinnymi.

Sceny na zachodniej (Zmartwychwstanie) i wschodniej (Boże Narodzenie) ścianie prezbiterium.

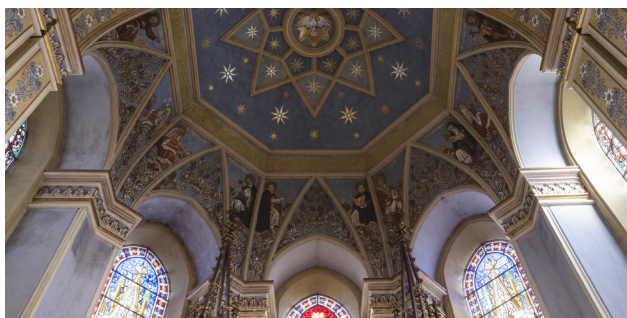
Sceny na ścianach pierwszego przęsła: na zachodniej (Trzy Marie) i na wschodniej (Trzej królowie).

Fragmenty sklepienia absydy prezbiterium.

Zamalowany na ugrowo napis na fryzie pod sklepieniem absydy: „Twoja cześć chwała, nasz wieczny Panie, Na wieczne czasy niech nie ustanie”.

Zamalowane podłucz nad oknami, przebijają starsze malowane gwiazdy.

Polichromia w prezbiterium malowana tylko do wysokości boazerii drewnianej, co wskazuje na czas jej powstania po wykonaniu drewnianej zabudowy prezbiterium.

4.1.2 STAN ZACHOWANIA

Wykonano pomiary wilgotności ściany. W partii przyziemia wykazały one wysokie zawilgocenie muru (na poziomie ok 22%). Wykonane badanie zasolenia nie wykazało wartości niebezpiecznych dla obiektu, wymagających odsalania. Tynk wykazują stosunkowo dobrą kohezję i adhezję, jednak w wielu miejscach są popękane i występują odspojenia. Widoczne są drobne wykruszenia przy spękaniach. Powierzchnia polichromii mocno zabrudzona, przy czym brud wszedł głęboko w nierówną strukturę tynku, powodując przyciemnienia kolorystyki. W wielu miejscach widoczne plamy i zacieki po zawilgoceniu ścian.

Najstarsza warstwa polichromii, widoczna w odkrywkach, jest pociemniała, zabrudzona i przetarta. Przypuszczalnie nastąpiła korozja metalu w partii złoceń wykonanych szlagmetalem. Warstwa ta wykazuje stosunkowo dobrą kohezję i adhezję. Warstwa malarska została przemalowana po formie. Widoczne są zmienne kolorystycznie retusze i przemalowania, szczególnie w błękitnym tle przedstawień. Przemalowania mają słabą kohezję, pudrują się, w kilku miejscach łuszczą i odpadają, odsłaniając tynk. Kompozycja jest poprzecierana. Miejsca opracowane oryginalnie szlagmetalem zostały całkowicie zamalowane. W glichach okiennych w świetle bocznym, widoczne jedynie ślady po gwiazdach. W dolnych partiach ścian widoczne uszkodzenia mechaniczne, odłamania, uderzenia. W świetle bocznym widoczne różniące się fakturą uzupełnienia zaprawy.

Stan zachowania polichromii.

Stan zachowania polichromii.

4.1.3 PODSUMOWANIE BADAŃ I WNIOSKI KONSERWATORSKIE

Polichromie na ścianach prezbiterium powstały po ustawieniu drewnianej zabudowy, widać niezamalowane fragmenty za powierzchniami drewnianymi. Przypuszczalnie sklepienie zostało namalowane razem ze ścianami. Zabudowa drewniana musiała powstać ok. 1908 roku, kiedy to namalowane zostały obrazy do ołtarza głównego, a budowę kościoła uznano za zakończoną. Nie wiadomo czy polichromie były gotowe na konsekrację w 1912 roku. Można przyjąć, że powstały w I ćwierci XX w., po roku 1908. Nieznany jest autor polichromii. Polichromia prezbiterium została wykonana najprawdopodobniej w technice Keima, na co wskazuje duża zawartość krzemu i potasu w analizie najstarszych warstw (szkło potasowe). Zastosowano dosyć ciemną kolorystykę ze złoceniami w detalach (gzymsy, żebra, gwiazdy). Tło scen i sklepienia malowane było ultramaryną w kolorze ciemno niebieskim, a ściany w odcieniach brązów. Kolorystyka ta stapiała się z drewnianą architekturą ołtarza głównego i stolarką prezbiterium, tworząc przypuszczalnie dosyć mroczne wnętrza rozświetlone złotymi detalami i światłem z witraży.

Całe wnętrze zostało raz przemalowane, najprawdopodobniej w trakcie remontu kościoła prowadzonego w latach 1971–1980 (za proboszcza Piotra Łady). Zastosowano najprawdopodobniej farbę klejową. Rozjaśniono wówczas znacznie kolorystykę ścian. Zastosowano jasnobłękitne tła w partiach ciemnoniebieskich. Zrezygnowano ze zróżnicowania kolorystycznego na pilastrach i zamalowano po całości w kremowym kolorze. Zamalowano złote gwiazdy w wysklepkach nad oknami oraz napis na fryzie. Zamalowano część złocen (np. aureole). Częściowo przemalowano postacie w scenach. Domalowano ornamenty kwiatowe na pilastrach. Nie wiadomo, czy wymagał tak dalekiej ingerencji stan zachowania malowideł, czy było to wynikiem nowej koncepcji wystroju wnętrza. Możliwe, że dosyć ciemna koncepcja pierwotnej polichromii z czasem jeszcze pociemniała i uległa częściowo zniszczeniu oraz zabrudzeniu.

W trakcie badań wykonano 18 odkrywek i pobrano próbki do 10 przekroi stratygraficznych. W odkrywkach występują zazwyczaj dwie warstwy chronologiczne, jedynie w dolnej części ściany jest o jedną więcej warstwę monochromatyczną – przemalowanie w kolorze jasnej zieleni.

Zielona ściana w prezbiterium, przy filarze.

Odkrywka ukazująca starszą kolorystykę tła sceny z Trzema Królami.

Proponuje się usunięcie przemalowań z inskrypcji oraz znad glifów okiennych, żeber i pilastrów do poziomu I fazy chronologicznej, która stanowiła pierwotną kolorystykę polichromii. Fragmenty kapiteli oraz elementy żeber wykończone były dawniej szlagmetalem na mikstionie. Proponuje się powtórzyć technologicznie złączenia w szlagmetal, który użyty był tutaj celowo.

W partiach scen wykonano jedynie fragmentaryczne odkrywki ze względu na niedostateczny dostęp do scen. Stwierdzono miejscowe przemalowania po formie. W takiej sytuacji zastrzega się prawo do zmian w programie w zależności od wyniku poszerzenia odkrywek w poszczególnych partiach. W przypadku odnalezienia fragmentów historycznych polichromii i związanych z tym zmianach w kolorystyce, formie lub ikonografii, dalsze postępowanie konserwatorskie powinno być omówione w trakcie komisji.

4.1.4 PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej.
2. Odkurzenie polichromii z pajęczyn i zalegającego kurzu.
3. Poszerzenie odkrywek w warstwach przemalowań.
4. Oczyszczenie polichromii z brudu i kurzu, mechanicznie np. gąbkami typu Wishab.
5. Podklejenie odspojonej warstwy polichromii, klejami syntetycznymi np. kazeiną amoniakalną lub żywicą typu Paraloid B72 o zróżnicowanym stężeniu.
6. Oczyszczenie polichromii z nawarstwień i usunięcie przemalowań oraz zmienionych kolorystycznie retuszy, metodą mechaniczną oraz chemiczną (przemalowania są wrażliwe na wodę, wodę z octem oraz alkohol etylowy).
7. Odślonięcie zamalowanej inskrypcji oraz gwiazd nad glifami okiennymi.
8. Usunięcie zbyt rozległych, osłabionych i nie pasujących powierzchnią uzupełnień zaprawy, doczyszczenie powierzchni malowidła (mechanicznie: skalpelami, gumkami, sztyftami z włókien szklanych, gąbkami Wishab oraz tamponami nasączonymi wodą).
9. Odślonięcie spod przemalowań partii kapiteli i żeber opracowanych szlagmetalem.
10. Ewentualna miejscowa dezynfekcja powierzchni ścian preparatem grzybobójczym (np. Lichenicida, Preventol).
11. Podklejenie i konsolidacja oryginalnego tynku poprzez wykonanie iniekcji podtynkowych na bazie żywic akrylowych lub spoiw mineralnych (Primal E 330, Ledan TB1).
12. Utrwalenie osłabionych struktur tynku i elementów sztukatorskich przy pomocy dedykowanych do tego preparatów w stężeniach dedykowanych do tego celu (np. KEIM Fixativ, Remmers KSE 100 i 300).
13. Uzupełnienie ubytków zapraw i założenie kitów i łąt wapienno-piaskowych (np. wapno lasowane, piasek kwarcowy, zaprawy murarskie na bazie wapna hydraulicznego i inne). Opracowanie powierzchni uzupełnień tynku powinno wiernie odzwierciedlać powierzchnię oraz wysokość oryginalnego tynku.
14. Wykonanie retuszy scalających z wykorzystaniem odwracalnych spoiw (np. Primal AC33, pigmenty suche Kremmer ze słabym spoiwem akrylowym lub słabą kazeiną amoniakalną, pigmenty KIEM).
15. Uzupełnienie partii złożonych szlagmetalem na mat lub ewentualnym złotem płatkowym w technice na mat (kwestia odpowiednich materiałów szlag metalu lub złota powinna być podjęta przez inwestora). Zrekonstruowanie gwiazd nad glifami okiennymi.
16. Wykonanie dokumentacji powykonawczej.

